

ŽVILGSNIS Į TOLIMĄJĮ AFGANISTANĄ

2007 m. spalio 1 d.–24 d. Lietuva išsiuntė pirmąją archeologų ekspediciją į Afganistaną, Goro provinciją. Archeologijos paminklų paieškų ekspedicija Lietuvos globojamoje provincijoje surado ir paviešino pasauliui 14 kultūros paveldo objektų. Antroji ekspedicija, vykdyta 2008 m. pavasarį, pradėjo nuoseklią archeologijos paminklų registraciją. Šiuo metu Afganistano Goro provincijos Archeologijos paminklų registre yra 20 objektų. Tai numatyto didžiulio darbo pradžia.

Žinią apie atrastas archeologijos vertybes Goro provincijoje buvo stengiamasi kuo plačiau paskleisti. Vilniaus universiteto bendruomenė apie atradimus buvo supažindinta viena patraukliausių ir įtaigiausių formų – nuotraukų paroda, atidaryta 2008 m. balandžio 4 d. Šioje parodoje – Afganistanas dviejų ekspedicijos dalyvių – Ramunės Butrimaitės ir Roberto Žukovskio – akimis. Iš tūkstančių nuotraukų atrinkta keliasdešimt, atspindinčių ekspedicijos kasdienybę, išpūdingus Afganistano istorijos ir archeologijos paminklus, gamtą ir žmones. Kiekvienas archeologas matė šį paslaptingą kraštą, esantį pačiame Azijos centre, savaip, tačiau visi paliko šiame rūsičių kalnų krašte dalį savo širdies.

2008 m. rugsėjo 22 d. Vilniaus miesto savivaldybėje Lietuvos užsienio reikalų ministerijos sekretorius Laimonas Tallat-Kelpša ir Kanados ambasadorius Scottas Heatheringtonas atidarė bendrą dviejų šalių parodą „Afganistano atkūrimas“. Lietuviškoje parodos dalyje – kultūrinis Af-

ganistanas. Nuotraukos iliustruoja pirmąją Lietuvos archeologų ekspediciją į Goro provinciją, jų darbą: senų ir naujų archeologinių objektų registravimą ir aprašymą, bendravimą su Afganistano archeologais.

2009 m. balandžio 15 d. Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos parodų salėje (Šv. Jono g. 11, Vilniuje) atidaryta daugiaplanė paroda „Naujai atrasta senoji Ariana“. Parodoje yra pateikta abiejų Lietuvos archeologinių ekspedicijų Afganistano Goro provincijoje metu sukaupta vizualinė medžiaga. Eksponuojamos nuotraukos, ekspedicijos dalyvių suvenyrai, rodomas dokumentinis filmas. Šios daugiaplanės parodos tikslas yra supažindinti plačiąją visuomenę su archeologinės ekspedicijos veikla ir Goro provincija. Nuotraukose užfiksuoti tiek Lietuvos archeologų atrasti archeologijos objektai, tiek provincijos gamta, architektūra, žmonės. Taip pat pristatomas Goro provincijoje esantis UNESCO globojamas pasaulinio garso Džamo (Jam) minaretas, statytas XII a. pabaigoje. Nuotraukų autoriai: Ramunė Butrimaitė, Daiva Luchtanienė, Aleksiejus Luchtanas, Rokas Vengalis, Robertas Žukovskis.

Filmas „Goro provincija archeologės akimis“, sukurtas ekspedicijos dalyvių medžiagos pagrindu, padeda įsijausti į aplinką ir ekspedicijos darbo sąlygas. Filmo autoriai Daiva Luchtanienė ir Algis Kuzmickas.

Eksponuojami suvenyriniai daiktai ir tautiniai drabužiai supažindina su Goro

provincijos kultūrinėmis tradicijomis. Ekspozicijos ekspedicijos dalyviai įsigijo ir gavo dovanų lankydamiesi Goro provincijos sostinėje Čagčarane ir Kabule.

Nuo 2009 m. gegužės 12 d. UNESCO būstinės Paryžiuje darbuotojai ir svečiai galės susipažinti su Goro provincija nuotraukų parodoje „Afganistano Goro provincija archeologų akimis“.

Akademinė visuomenė su Goro archeologijos paveldu supažindinama specialiuose leidiniuose. Dvi publikacijos yra Vilniaus universiteto mokslo darbuose „Lietuvos istorijos studijos“¹. Informacija apie kultūros paveldą provincijoje, problemų analizė yra pateikta leidinyje „Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2007 metais“². Lietuvos archeologų pasiekimai ir publikacija apie iki šiol nežinomus Goro provincijos archeologijos objektus yra Lenkijos archeologų mokslo populiarinio žurnale „Archeologia żywa“³.

Ekspedicijos moksliniai rezultatai buvo pristatyti Lietuvos archeologijos draugijos metinėje atskaitinėje konferencijoje 2007 m. lapkritį Trakuose (A. Luchtanas, D. Luchtanienė) ir Rusijos mokslų akademijos Materialinės kultūros istorijos instituto Centrinės Azijos ir Kaukazo archeologijos skyriuje Sankt Peterburge 2007 m. gruodį (R. Butrimaitė, A. Luchtanas).

¹ Luchtanas A., Butrimaitė R. Pirmoji Lietuvos archeologinė ekspedicija Afganistane // Lietuvos istorijos studijos. 2008, t. 21, p. 121–130; Luchtanas A., Butrimaitė R. Arijų protėvynės beiškant (Antroji Lietuvos archeologinė ekspedicija Afganistane) // Lietuvos istorijos studijos. 2008, t. 22, p. 163–177.

² Butrimaitė R., Luchtanas A. Pirmoji jungtinė lietuvių ir afganų ekspedicija Goro provincijoje, Afganistane // ATL 2007 metais. Vilnius, 2008, p. 581–585.

³ Luchtanas A. Misja Afganistan // Archeologia żywa. 2008, Nr. 1 (40), s. 20–22.

Ne mažiau svarbus yra Goro provincijos archeologijos ir istorijos paveldo pristatymas tarptautinėje misijoje Afganistane dalyvaujantiems Lietuvos kariams. Populiarus pasakojimas apie pirmąją ekspediciją yra perteiktas leidinyje „Karys“⁴. Su antrosios ekspedicijos rezultatais supažindinama žurnale „Kardas“⁵.

Informacija apie ekspedicijos darbą, rezultatus ir projekto sklaidą pateikiama internetiniame puslapyje www.afgexpedition.lt.

Pirmoji istorijoje Lietuvos archeologinė ekspedicija užsienyje dirbo pagal projektą vykdydama ilgalaikę programą „Archeologinė – paveldosauginė misija Afganistane, Goro provincijoje 2007–2010 metais“. Projektas yra Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo programos Afganistano Goro provincijoje sudedamoji dalis. Vykdytojas – Archeologijos projektų centras „ANTIQUA“, projekto partneriai – Vilniaus universitetas ir Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija.

Ekspedicijose dalyvavo: Vilniaus universiteto profesorius Archeologijos katedros vedėjas Aleksiejus Luchtanas, šio universiteto archeologijos studijų doktorantai Ramunė Butrimaitė ir Rokas Vengalis, Archeologijos projektų centro „ANTIQUA“ archeologas Robertas Žukovskis. Ekspedicijų ir ilgalaikės programos vadovė Daiva Luchtanienė (Archeologijos projektų centras „ANTIQUA“).

Daiva Luchtanienė

⁴ Luchtanienė D. Archeologinė ekspedicija Goro provincijoje. Išpūdziai ir faktai // Karys. 2008, Nr. 5, p. 34–37; Nr. 6, p. 34–37.

⁵ Luchtanienė D. Afganistanas, Goro provincija – kultūrinė misija // Kardas. 2008, Nr. 5 (434), p. 54–56.